

Борисов І. В.,
*кандидат юридичних наук,
асистент кафедри господарського
права Національного юридичного
університету
імені Ярослава Мудрого*

ДО ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ФОРМ ІННОВАЦІЙНИХ СТРУКТУР В УМОВАХ СУЧАСНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Визначальним чинником прогресу суспільства та джерелом економічного зростання держави є рівень розвитку науки і техніки – інноваційний розвиток. Переведення економіки України на засади моделі, що спирається на інноваційну діяльність, характеризується інноваційними цілями, інноваційними засобами їх досягнення та інноваційними результатами, потребуючи формування ефективної інноваційної системи як комплексу інститутів правового, фінансового і соціального характеру. Мета інноваційної системи – забезпечення взаємодії різних інноваційних структур, поєднання наукової, науково-технічної діяльності, а також діяльності по впровадженню інновацій в єдиний процес, спрямований на виникнення ринку конкурентоспроможних інноваційних об'єктів (інноваційного продукту, інноваційної продукції), гарантуючи при цьому захист прав та інтересів інноваційних структур.

Переорієнтація економіки на інноваційну модель розвитку потребує формування дієвих механізмів взаємодії між всіма суб'єктами інноваційного процесу, оскільки рівень її ефективності залежить не лише від діяльності окремих структур (підприємств, наукових організацій, закладів вищої освіти, державних установ тощо), але й від того, як вони взаємодіють між собою.

Таким чином, в умовах інноваційного розвитку суспільства одним із пріоритетних завдань державної політики являється формування і забезпечення функціонування стабільної інноваційної інфраструктури, зокрема, створення необхідних організаційно-правових умов для її розвитку, включаючи і запровадження тих організаційних форм, які спроможні забезпечити взаємодію різних суб'єктів.

Інноваційну інфраструктуру України на сьогодні складає сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, які надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо).

Інноваційна структура здійснює інноваційну діяльність, розробляє, впроваджує і реалізує затребувану на ринку конкурентоспроможну

продукцію (товари, роботи, послуги), володіє наступним колом ознак інноваційності: наявність продажу інноваційної продукції; наявність витрат на інновації, в тому числі витрат на дослідження і розробки; використання об'єктів інтелектуальної власності для посилення конкурентних переваг продукції, що випускається.

Аналіз положень інноваційного законодавства, зокрема, Положення про порядок створення і функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів [1], дає можливість також дійти висновку, що інноваційні структури бувають двох видів, а саме: юридична особа будь-якої організаційно-правової форми, що створена відповідно до законодавства (вид А), або група юридичних осіб, яка діє на основі договору про спільну діяльність без створення юридичної особи та без об'єднання вкладів її учасників (вид Б), з визначеними галуззю діяльності та типом функціонування, орієнтованим на створення та впровадження наукоємної конкурентоспроможної продукції (абз. 1 п. 2 Положення).

І хоча законодавство не містить заборони на створення і існування інших типів інноваційних структур, що є виправданим, враховуючи поступальний характер економічного розвитку суспільства, проте, незалежно від того чи іншого типу або виду, інноваційна структура повинна, перш за все, відповідати ознакам інноваційності: здійснювати витрати на інновації, в тому числі на їх дослідження і розробку; спрямовувати використання об'єктів інтелектуальної власності на посилення конкурентних переваг продукції, що випускається; здійснювати продаж інноваційної продукції тощо. Безумовно, будь-яка інноваційна структура може мати ті чи інші ознаки інноваційності, але усталеним, і з цим слід погодитись, вважається бачення того, що кожна з вищенаведених ознак відображує один або сукупність інноваційних процесів, які протікають в тій чи іншій структурі.

При цьому, незважаючи на те, про який вид інноваційної структури йдеться, учасниками її можуть бути будь-які юридичні особи незалежно від форм власності, але з урахуванням обмежень, встановлених законом. Так, інноваційні структури виду А створюються лише в порядку, встановленому законодавством для відповідних організаційних форм суб'єктів підприємництва (підприємство, об'єднання підприємств, господарські товариства тощо). Щодо інноваційних структур виду Б характерним є те, що учасники можуть обрати організаційно-правову форму їх спільної діяльності без створення юридичної особи та без об'єднання вкладів її учасників, уклавши договір про спільну діяльність, який повинен містити відомості про склад таких учасників, їх права та обов'язки, пріоритетні напрями діяльності, порядок прийняття ними рішень, порядок прийняття нових учасників та виключення з числа учасників, підстави припинення дії договору тощо. Таким чином, в інноваційній сфері застосовується не договір простого товариства, який укладається для здійснення його учасниками спільної підприємницької діяльності з метою одержання прибутку, а договір про спільну діяльність

без об'єднання вкладів, хоча його учасники, безумовно, мають спільну мету – співробітництво – наукове, творче, яке обумовлено створенням або впровадженням інновацій.

Найбільш поширеним різновидом інноваційної структури є інноваційне підприємство, яке відповідно до ст. 16 Закону України «Про інноваційну діяльність» (далі – Закон) [2] може функціонувати у вигляді інноваційного центру, бізнес-інкубатора, технополісу, технопарку тощо. Таким чином, термін «підприємство» у поєднанні з терміном «інноваційне» застосовується у значенні, що стосується виключно інноваційної сфери.

Проте не можна не помітити, що чинне законодавство повною мірою не відображає специфіку регулювання інноваційних відносин. Наприклад, діяльність стартап компаній на рівні інноваційного законодавства не врегульована, хоча такі структури – реальність і слід виходити з того, що така універсальна правова форма як цивільно-правовий договір, дозволяє їм брати участь в інноваційних відносинах.

Вважаємо, що стартап компанія – специфічний учасник інноваційних відносин. По-перше, це пов'язано, з особливостями її створення. Так, з урахуванням світового досвіду вона може функціонувати як юридична особа, наприклад, у вигляді вітчизняного інноваційного підприємства, оскільки Закон підводить під це поняття такі складові інноваційної інфраструктури як інноваційний центр, технопарк, технополіс, хоча перелік цей не може бути вичерпним. Проте, відносно інших умов, особливо тієї, що інноваційне підприємство повинно виробляти і реалізовувати інноваційні продукти і (або) продукцію чи послуги, обсяг яких у грошовому вимірі буде перевищувати 70 відсотків його загального обсягу продукції і (або) послуг, то для стартап компаній зазначена умова не повинна застосовуватися, оскільки це не дає останній права на отримання податкових, валютно-фінансових та інших передбачених законодавством пільг і переваг, які встановлені для інноваційного підприємства. Йдеться тільки про те, що стартап компанія – це інноваційна структура, яка може мати статус юридичної особи, тобто тієї правової форми, за допомогою якої організації, що переслідують різні цілі, створюються різними способами, мають різну організаційну структуру, різні джерела фінансування, отримують можливість стати учасниками обороту.

Стартап компанія може виникнути і на підставі укладення договору простого товариства, тобто без створення юридичної особи, шляхом об'єднання майна і діяльності стартаперів для досягнення ними спільної мети – створення (запровадження) інноваційного продукту з метою отримання прибутку.

Пошук нових організаційних форм та правових механізмів здійснення інноваційної діяльності господарюючими суб'єктами триває. Це пояснюється тим, що якщо у ХХ ст. технології, які розроблялись і впроваджувались на одному виробництві (звідси і отримали назву

«закритих технологій»), давали можливість таким господарюючим суб'єктам отримувати прибуток, то у ХХІ ст. – епоху «відкритих технологій», одночасна розробка і впровадження інновацій на одному виробництві стають неефективними з погляду на дуже великі витрати, які з цим пов'язані, а також і можливим ризиком отримання негативного результату. Тому для вирішення цієї проблеми, запозичивши досвід організації інноваційних процесів інших країн світу, пропонується або застосування інновацій, які вже створені за межами конкретного господарюючого суб'єкта шляхом укладення між зацікавленими суб'єктами інноваційних договорів, зокрема, договорів трансферу технологій, або технологічне співробітництво шляхом об'єднання зусиль суб'єктів в інноваційному розвитку шляхом створення технологічних парків, технополісів; створення нових компаній інноваційного спрямування.

Список використаних джерел

1. Положення про порядок створення і функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 22.05.1996 р. № 549. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/549-96-%D0%BF#Text>.
2. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 36. Ст. 266.